

חוזר ושונה

דרכי חזרה ולימוד של המשנה

בעריכת זאב לבנוני

אתר דעת
תשע"ט

נושאים עיקריים במסכת:

פרקים א: דין ביכורים מנטיעה עם ברכה, מאלו פרות מביאים ביכורים וזמן הבאת ביכורים, מי מביא ביכורים וקורא ומי מביא ואינו קורא, דיני חיתון בגרים ועבדים משוחררים, הפריש ביכורים ואח"כ מכר את שדהו, ביכורים נגנבו או אבדו.

פרק ב: דינים השווים לתרומה וביכורים שאינם נוהגים במעשר שני, דינים השווים במעשר שני וביכורים ואינם נוהגים בתרומה, דינים השווים לתרומה ומעשר שני ואינם נוהגים בביכורים, דינים הנהוגים בביכורים ואינם נוהגים בתרומה ובמעשר שני, דיני אתרוג, דינים הקשורים לדם האדם, דיני כוי.

פרק ג: קריאת שם "ביכורים" על הפירות, תיאור הבאת הביכורים ברוב עם לירושלים, דיני מקרא ביכורים, דיני תוספת ביכורים ועיטורי ביכורים, מה יכול הכהן לעשות עם הביכורים.

פרק ד: דיני אנדרוניוס.

פרק א

הנושאים העיקריים בפרק: דין ביכורים מנטיעה עם ברכה, מאלו פרות מביאים ביכורים וזמן הבאת ביכורים, מי מביא ביכורים וקורא ומי מביא ואינו קורא, דיני חיתון בגרים ועבדים משוחררים, הפריש ביכורים ואח"כ מכר את שדהו, ביכורים נגנבו או אבדו.

מושגים:

ברכה: ברכה הוא ענף מעץ שכופפוהו וממנוהו בקרקע, והוציאו את קצהו ממקום אחר. ענף זה יונק הן מהעץ שממנו הוא יוצא והן מהקרקע שמכסה עליו. לאחר שהשתרשה הברכה והוציאה פירות, דין פירותיה כדין פירות האילן ממנו יצאה. אם פירות האילן כבר עברו את שנות הערלה, גם פירות הברכה מותרים. אם יעקר האילן, יחל חיוב שנות ערלה על פירות הברכה כאילו היא נטיעה חדשה.

אריסים: עובדים בשדה שאינה שלהם על מנת לתת לבעל השדה חלק מוגדר מהיבול.

חוכרים: עובדים בשדה שאינה שלהם על מנת לתת לבעל השדה סכום קבוע.

משנה א: הקדמה לנושא ביכורים

יש מביאין בפורים וקורין,

מביאין ולא קורין,

ויש שאינן מביאין.

אלו שאינן מביאין,

הנוטע לתוף שלו והבריק לתוף של יחיד או של רבים,

וכן הפבריק מתוף של יחיד או מתוף של רבים לתוף שלו.

הנוטע לתוף שלו, והבריק לתוף שלו, ודרך היחיד ודרך הרבים באמצע,

הרי זה אינו מביא.

רבי יהודה אומר: כנה מביא.

1 יש אנשים שמביאים ביכורים, וקוראים פרשת מקרא ביכורים.

2 יש שמביאים ביכורים, אך אינם קוראים.

3 יש שכלל אינם מביאים ביכורים.

כותרת נוספת: דין ביכורים מנטיעה עם ברכה

1 אלו שאינם מביאים ביכורים (לפי שהנטיעה יונקת גם מאדמה שאינה שלו):

1.1 כאשר הנטיעה היא בתוך שלו והברכה בתוך של חברו או בתוך רשות הרבים.

1.2 כאשר הנטיעה בשדה של חברו או ברשות הרבים, והברכה בתוך שלו.

2 נטיעה בשדה שלו והברכה עוברת תחת רשות הרבים או תחת רשות היחיד, לתוך שדה אחרת שלו:

2.1 תנא קמא: אינו מביא ביכורים.

2.2 ר' יהודה: מביא.

משנה ב: הסבר הסיבה למי אינו מביא ביכורים**מאיזה טעם אינו מביא?**

משום שנאמר (שמות כג): "ראשית בכורי אדמתך", עד נשיתו כל הגדולין מאדמתך.
האריסין, והחכורות, והסקריקון, והגזלן, אין מביאין מאותו הטעם, משום שנאמר: "ראשית בכורי אדמתך".

- 1 כתוב "ראשית ביכורי אדמתך".
- 2 צריך שהגידולים יהיו רק מאדמתך.
- 3 האריסים (ראה מושגים), החוכרים (ראה מושגים) והגזלן של קרקע, אין מביאים ביכורים מאותו טעם.

משנה ג: מאלו פירות מביאים ביכורים וזמן הבאת ביכורים

אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים.
לא מתמרים שבהרים, ולא מפרות שבעמקים,
ולא מזיתי שמן שאינם מן הפכח.
אין מביאין בכורים קדם לעצרת.
אנשי הר צבועים הביאו בכוריהם קדם לעצרת, ולא קבלו מהם,
מפני הכתוב שבתורה (שמות כג, טז): "וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה".

- 1 מביאים ביכורים רק משבעת המינים.
- 2 לגבי שבעת המינים:
- 2.1 אין מביאים ביכורים מתמרים הגדלים בהר, ולא משאר המינים הגדלים בעמק.
- 2.2 אין מביאים ביכורים מזיתים שאינם מובחרים.
- 2.3 אין מביאים ביכורים לפני חג השבועות.
- 3 אנשי הר צבועים הביאו בכוריהם קודם עצרת ולא קבלו מהם.

משנה ד: מי מביא ביכורים ואינו קורא

אלו מביאין ולא קורין:
הגר מביא ואינו קורא, שאינו יכול לומר: "אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו".
ואם היתה אמו מיעראל, מביא וקורא.

וכשהוא מתפלל בינו לבין עצמו, אומר: "אלהי אבות ישראל".
וכשהוא בבית הכנסת, אומר: "אלהי אבותיכם".
ואם היתה אמו מיעראל, אומר: "אלהי אבותינו".

- 1 הגר מביא ואינו קורא, שאינו יכול לומר: "אשר נשבע ה' לאבותינו".
- 2 אם אמו מיעראל מביא וקורא.

כותרת נוספת: שינויים בתפילתו של הגר או של מי שאביו גוי ואמו מישראל

- 1 בתפילתו של הגר (ואין הלכה כן):
  - 1.1 בתפילת לחש אומר: "אלוקי אבות ישראל", במקום "אלוקי אבותינו".

- 1.2 כשהוא עובר לפני התיבה אומר: "אלוקי אבותיכם", במקום "אלוקי אבותינו".
 2 אם אמו מישראל אומר "אלוקי אבותינו".

משנה ה': דיני חיתון בגרים ועבדים משוחררים

רבי אליעזר בן יעקב אומר: אשה בת גרים לא תנשא לפניה, עד שתהא אפה מיעוראל.
אחד גרים ואחד עבדים משוחררים, ואפלו עד עשרה דורות, עד שתהא אפן מיעוראל.

האפורופוס, והשליח,

והעבד, והאשה,

וטומטום ואנדרוגינוס,

מביאין ולא קורין, שאין יכולין לומר: "אשר נתת לי ה"

- 1 בת של גרים או שאביה ואמה מזרע גרים, לא תינשא לכהן.
 2 אם אמה או אביה מישראל יכולה להינשא לכהן.
 3 בת גרים או בת עבדים כנעניים משוחררים, לא תינשא לכהן עד עולם.
 4 אם אמה או אביה מישראל יכולה להינשא לכהן.

כותרת נוספת: אלו מביאים ביכורים ואינם קוראים שאינם יכולים לומר: "אשר נתת לי ה"

- 1 אפורופוס על נכסי יתומים, ושליח המביא ביכורים של אחר.
 2 עבד כנעני המביא ביכורים של אדונו, ואשה המביאה ביכורים מנכסי עצמה.
 3 טומטום ואנדרוגינוס.

משנה ו': מקרים נוספים שמביא ואינו קורא

הקונה שני אילנות בתוך שש חביו,

מביא ואינו קורא.

רבי מאיר אומר: מביא וקורא.

יבש הפעין, וקצץ האילן,

מביא ואינו קורא.

רבי יהודה אומר: מביא וקורא.

מעצרת ועד חג, מביא וקורא.

מן חג ועד חג, מביא וקורא.

מביא ואינו קורא.

רבי יהודה בן בתרא אומר: מביא וקורא.

1 קנה 2 אילנות בשדה חברו:

- 1.1 תנא קמא: מביא ואינו קורא (ספק אם קנה קרקע).
 1.2 ר' מאיר (ואין הלכה כמותו): מביא וקורא.
 2 התייבש המעיין המשקה את העץ, או נקצץ האילן שהפירות צמחו עליו:

- 2.1 תנא קמא: מביא ואינו קורא (כאילו אין לו קרקע).
 2.2 ר' יהודה (ואין הלכה כמותו): מביא וקורא.
 3 המביא ביכורים מחג השבועות ועד חג הסוכות מביא וקורא.
 4 מחג הסוכות ועד חנוכה:
 4.1 תנא קמא: מביא ואינו קורא (עיקר הפירות נלקטים עד סוכות).
 4.2 ר' יהודה בן בתירא (ואין הלכה כמותו): מביא וקורא.

משנה ז: הפריש ביכורים, וקודם שהביאם למקדש מכר שדהו

הפריש בכוריו ומכר שדהו, מביא ואינו קורא.

והשני:

מאותו הפין, אינו מביא.

מפין אחר, מביא וקורא.

רבי יהודה אומר: אף מאותו הפין מביא וקורא.

- 1 המוכר מביא ואינו קורא (שהרי עכשיו אין לו קרקע).
 2 הקונה:

2.1 תנא קמא:

2.1.1 מאותם גידולים שהביא כבר המוכר אינו מביא.

2.1.2 ממינים אחרים, שמהם המוכר לא הביא, מביא וקורא.

2.2 ר' יהודה (ואין הלכה כמותו): מביא וקורא אף מאותו מין שהביא כבר המוכר.

משנה ח: הפריש ביכורים ואח"כ נגולו, נרקבו, נגנבו אבדו, או נטמאו

הפריש בכוריו, נכזו, נמקו, נגנבו, אבדו, או שנטמאו.

מביא אחרים פחיתים ואינו קורא.

והשניים, אינם חייבים עליהם חמס.

נטמאו בעזרה, נופץ ואינו קורא.

1 מביא ביכורים אחרים תחתם ואינו קורא.

2 על הביכורים השניים אין חובת חומש.

3 אם הביכורים נטמאו לאחר שהגיעו לעזרה, מנער שם את הסל מהפירות ("נופץ"), ואינו קורא.

משנה ט: אדם חייב באחריות הביכורים עד שיביאם להר הבית

ומנין שהוא חייב באחריותו עד שיביא להר הבית?

שנאמר (שמות כג, יט): "ראשית בכורי אדמתך תביא בית יי אלהיך",

מלמד שחייב באחריותם עד שיביא להר הבית.

הרי שהביא מפין אחר וקרא, וחסר והביא מפין אחר, אינו קורא.

כותרת נוספת: הביא ביכורים ממין אחד וקרא, ואח"כ הביא ממין שני, אינו קורא שוב

משנה י': מאלו פירות מביאים ביכורים וגם וקוראים ?**ואלו מביאין וקורין:****מן העצרת ועד החג,****משבעת המינים, מפרות שבהרים, מתמרות שבעמקים,****ומזחי שמן.****מעבר הירדן.****רבי יוסי הגלילי אומר: אין מביאין בכורים מעבר הירדן, שאינה "ארץ זבת חלב ודבש".**

1 פירות שמביאים מחג השבועות ועד חג הסוכות.

1.1 פירות משבעת המינים שבהרים, ומתמרים שגדלים בעמקים.

1.2 זיתים העושים שמן.

2 פירות מעבר הירדן:

2.1 תנא קמא: מביאים וקוראים,

2.2 רבי יוסי: אין מביאים ביכורים מעבר הירדן, שאינה נקראת "ארץ זבת חלב ודבש".

משנה יא: דין ביכורים למי שקונה אילנות בודדים בתוך שדה חברו**הקונה שלשנה אילנות בתוך של חברו, מביא וקורא.****רבי מאיר אומר: אפלו שנים.****קנה אילו וקרקעו, מביא וקורא.****רבי יהודה אומר: אף בעלי אריסות וחקורות מביאין וקורין.**

1 תנא קמא: הקונה 3 אילנות מביא וקורא (סביר שקנה עמהם גם קרקע).

2 ר' מאיר (ואין הלכה כמותו): אף הקונה 2 אילנות.

3 הקונה אילן בודד יחד עם הקרקע שלו, מביא וקורא.

4 ר' יהודה: אף אריסים וחוכרים מביאים וקוראים (ויתכן שהכוונה לאריסות שעוברת בירושה).

פרק ב**הנושאים העיקריים בפרק:**

דינים השווים לתרומה וביכורים שאינם נוהגים במעשר שני, דינים השווים במעשר שני וביכורים ואינם נוהגים בתרומה, דינים השווים לתרומה ומעשר שני ואינם נוהגים בביכורים, דינים הנהוגים בביכורים ואינם נוהגים בתרומה ובמעשר שני, דיני אתרוג, דינים הקשורים לדם האדם, דיני כוי.

מושגים:**אונן:** מי שמח לו אחד מקרוביו שחייב להתאבל עליהם, ביום המיתה הוא מוגדר אונן מדאורייתא.

בלילה שלאחר המיתה וכן ביום הקבורה שאינו יום המיתה, הוא נחשב לאונן מדרבנן.

כוי: בעל חי שהיה קיים בימי המשנה ולא ידעו אם הוא חיה או בהמה. וכיון שלא הכריעו

חכמים בענין, נהגו לגביו גם חומרות של בהמה וגם חומרות של חיה.

משנה א: דינים השווים בתרומה וביכורים ואינם נוהגים במעשר שני

**הַתְּרוּמָה וְהַבְּכוּרִים,
 חִיבִים עָלֶיהֶן מִיתָה וְחָמֵשׁ, וְאַסּוּרִים לָזָרִים,
 וְהֵם נִכְסֵי כֹהֵן,
 וְעוֹלִין בְּאֶחָד וּמֵאָה,
 וּמְעוֹנִין רְחִיצַת יָדַיִם
 וְהָעֶרֶב שְׂמֵשׁ.
 הָרִי אֵלּוּ בַתְּרוּמָה וּבְכוּרִים, מֵה שְׂאֵין כֵּן בַּמַּעֲשֵׁר.**

- 1 זר שאכל תרומה או ביכורים: במזיד חייב מיתה (בידי שמיים). בשוגג, משלם קרן לבעלים וחומש לכל כהן שירצה.
- 2 התרומה והביכורים הם נכסי כהן, ויכול הוא למכרם למי שירצה.
- 3 אם נפלו תרומה או ביכורים לתוך חולין, ויש בחולין לפחות פי מאה כנגדם, התערובת מותרת.
- 4 יש לנטול ידיים לפני שנוגעים בתרומה או בביכורים.
- 5 כהן טמא שטבל, צריך לחכות עד "הערב שמש" לפני שיוכל לאכול תרומה או ביכורים.
- 6 מעשר שני שונה מתרומה וביכורים בכל אחד מהנושאים דלעיל.

משנה ב: דינים השווים במעשר שני וביכורים, ואינם נוהגים בתרומה

**יֵשׁ בַּמַּעֲשֵׁר וּבְכוּרִים מֵה שְׂאֵין כֵּן בַּתְּרוּמָה:
 שֶׁהַמַּעֲשֵׁר וְהַבְּכוּרִים מְעוֹנִים הַבָּאֵת מְקוּם,
 וּמְעוֹנִים וְדוּי,
 וְאַסּוּרִין לְאוֹנָן.
 רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר.
 וְחִזְבִּין בְּבַעַר.
 וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר.
 וְאַסּוּרִין כָּל שֶׁהֵן מְלֻאָכֹל בִּירוּשָׁלַיִם.
 וְגִדּוּלֵיהֶן אֲסוּרִים מְלֻאָכֹל בִּירוּשָׁלַיִם,
 אֲפִי לָזָרִים וְלִבְהֵמָה.
 וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר.
 הָרִי אֵלּוּ בַּמַּעֲשֵׁר וּבְכוּרִים, מֵה שְׂאֵין כֵּן בַּתְּרוּמָה.**

- 1 מעשר וביכורים צריך להעלות לירושלים.
- 2 במעשר וביכורים יש וידוי:
  - 2.1 במעשר, וידוי מעשרות בשנה הרביעית ובשנה השביעית.
  - 2.2 בביכורים, מקרא ביכורים הנקרא גם וידוי ביכורים.
- 3 לגבי כהן אונן:
  - 3.1 תנא קמא: מעשר שני וביכורים אסורים לאונן.
  - 3.2 ר' שמעון: ביכורים מותרים לאונן.

4 לגבי בעור בשנה הרביעית ובשנה השביעית:

- 4.1 חכמים: מעשר שני וביכורים חייבים בביעור.
 4.2 ר שמעון: חייבים בביעור במעשר שני אבל לא בביכורים.
 5 אם נתערב מעשר שני או ביכורים בחולין בירושלים:
 אינם בטלים אפילו ב-1000. ואסורה התערובת מלאכול בתורת חולין.
 6 אם זרעו בירושלים תערובת חולין עם מעשר שני או עם ביכורים:
 6.1 תנא קמא:
 6.1.1 לגידולים יש קדושת מעשר שני או קדושת ביכורים, ואסור לאכלם בתורת חולין.
 6.1.2 תערובת ביכורים אסורה לזרים, ותערובת מעשר שני אסורה לבהמה.
 6.2 ר שמעון: מותר לאכול את הגידולים בתורת חולין.
 7 כל הדינים האלה נוהגים במעשר שני ובביכורים אבל לא בתרומה.

משנה ג: דינים השווים לתרומה ומעשר שני, ואינם נוהגים בביכורים

וַיֵּשׁ בְּתְרוּמָה וּמַעֲשֵׂר מִה שֶׁאֵין כֵּן בְּבִכּוּרִים:

שֶׁהַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֵׂר אוֹסְרִין אֶת הַגֶּר,

וַיֵּשׁ לָהֶם שְׁעוֹר,

וְנוֹהֲגִים בְּכָל הַפְּרוֹת,

בְּפָנֵי הַבַּיִת וְשֵׁלָא בְּפָנֵי הַבַּיִת,

וּבְאָרְסִין וּבְחִכּוּרוֹת וּבְסַקְרִיקוֹן וּבְגֻזְלָן.

הָרִי אֵלּוּ בְּתְרוּמָה וּבַמַּעֲשֵׂר, מִה שֶׁאֵין כֵּן בְּבִכּוּרִים.

- 1 משעה שהגיעו הפירות ל"גמר מלאכה" אסור לאכול מהם עד שיפרישו תרומה ומעשר שני.
 2 לתרומה ומעשר שני נקבע שיעור להפרשה.
 3 תרומה ומעשר שני נוהגים בכל סוגי הפירות והירקות.
 4 תרומה ומעשר שני מפרישים אפילו כשבית המקדש לא קיים.
 5 אריסים, חוכרים וגזלנים למיניהם חייבים בתרומה ומעשר שני.
 6 כל הדינים האלה נוהגים בתרומה ובמעשר ולא בביכורים.

משנה ד: דינים הנהוגים בביכורים ואינם נוהגים בתרומה ובמעשר שני

וַיֵּשׁ בְּבִכּוּרִים מִה שֶׁאֵין כֵּן בְּתְרוּמָה וּבַמַּעֲשֵׂר:

שֶׁהַבִּכּוּרִים נִקְנִין בְּמַחֲבָר לַקָּרֵעַ,

וְעוֹשֶׂה אָדָם כֹּל שְׂדֵהוּ בְּכּוּרִים,

וְחֵיב בְּאַחֲרֵיָתָם,

וּמַעֲנִים קָרְבָּן וְשִׁיר וְחֲנוּפָה וְלִינָה.

- 1 ביכורים אפשר להפריש גם כשהפרי עדיין מחובר לעץ.
 2 אפשר להפריש את כל היבול כביכורים.
 3 אדם חייב באחריותם של הביכורים עד להבאתם לעזרה, ואם יפגעו חייב להביא אחרים תחתם.

4 לתהליך הבאת הביכורים מתווספים מספר דברים:

- 4.1 מביאים איתם גם קרבן שלמים.
- 4.2 הלווים מלווים אותם בשיר ("ארוממך ה' כי דיליתני...").
- 4.3 סל הביכורים טעון תנופה.
- 4.4 המביא את הביכורים לירושלים נשאר ללון בה וחוזר לביתו רק למחרת.

משנה ה': דיני תרומת מעשר שווים לדיני ביכורים ב-2 נושאים, ושווים לדיני תרומה ב-2 נושאים

תְּרוּמַת מַעְשֵׂר, שָׁוֶה לְבִכּוּרִים בְּשֵׁתֵי דְרָכִים, וְלְתְּרוּמָה בְּשֵׁתֵי דְרָכִים.

נִשְׁלַח מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא,

וְנִשְׁלַח מִן הַמִּקֵּף, כְּבִכּוּרִים.

וְאוֹסְרֵת אֶת הַגֶּרֶן, וְיֵשׁ לָהּ שְׁעוֹר, כְּתְּרוּמָה.

1 בנושאים הבאים תרומת מעשר שווה לביכורים:

- 1.1 מותר להפריש מהטהור על הטמא ולהיפך.
- 1.2 מותר להפריש שלא מן המוקף.
- 2 בנושאים הבאים תרומת מעשר שווה לתרומה:
  - 2.1 אסור לאכול מתבואת הגורן קודם הפרשת התרומה.
  - 2.2 לתרומת מעשר יש שעור (עשירית מתוך מעשר ראשון).

משנה ו': דיני אתרוג

אֶתְרוּג שָׁוֶה לְאֵילָן בְּשֵׁלֶשֶׁה דְרָכִים, וְלִדְבַר בְּדָרֵף אֶחָד:

שָׁוֶה לְאֵילָן בְּעֶרְלָה וּבְרִבְעֵי, וּבְשִׁבְעֵית.

וְלִדְבַר בְּדָרֵף אֶחָד, שֶׁבִשְׁעֵת לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרוֹ,

דְּבַרֵי רֶבֶן גְּמְלִיאֵל.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: שָׁוֶה לְאֵילָן בְּכָל דְּבַר.

1 רבן גמליאל: דיני אתרוג שווים לדיני אילן בשלושה דברים, ולדיני ירקות בדבר אחד.

- 1.1 שווין לאילן: בערלה, בנטע רבעי, ובשביעית.
- 1.2 שווים לדיני ירקות: שחיוב המעשרות חל בזמן הלקיטה.
- 2 ר' אליעזר: דיני אתרוג שווים לדיני אילן בכל דבר.

משנה ז': דינים הקשורים לדם האדם

דָּם מְהֻלָּכִי שְׁתֵּמִים, שָׁוֶה לְדָם בְּהֵמָה, לְהַכְשִׁיר אֶת הַזְּרָעִים,

וְדָם הַשְּׂרָץ, אֵין חִיבֵין עָלָיו.

- 1 דם אדם שווה לדם בהמה, ששניהם מכשירים את האוכלים לקבל טומאה.
- 2 דם האדם שווה לדם שרצים, שעל שניהם אין חייבים משום אכילת דם.

משנה ח': הקדמה לדיני כוי

כּוּי יֵשׁ בּוֹ דְרָכִים שְׁנֵה לַחֲיָה,

וְיֵשׁ בּוֹ דְרָכִים שְׁנֵה לְבִהְמָה,

וְיֵשׁ בּוֹ דְרָכִים שְׁנֵה לְבִהְמָה וְלַחֲיָה,

וְיֵשׁ בּוֹ דְרָכִים שְׁאִינוֹ שְׁנֵה לֹא לְבִהְמָה וְלֹא לַחֲיָה.

1 יש דינים שבהם מחמירים בכוי כאילו הוא חיה.

2 יש דינים שבהם מחמירים בכוי כאילו הוא בהמה.

3 יש דינים שבהם מתייחסים לבכוי כאילו הוא גם חיה וגם בהמה.

4 יש דינים שבהם מחמירים בכוי כאילו הוא אינו חיה ואינו בהמה.

משנה ט: דינים בהם מחמירים בכוי כאילו הוא חיה

כִּיצַד שְׁנֵה לַחֲיָה ?

דְּמוּ טַעוֹן כְּסוּי כַּדָּם חִיָּה,

וְאֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב, וְאִם שָׁחַטוּ, אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ.

וְחִלּוֹ מְטַמֵּא בְּטוֹמֵאת נְבִלָה כְּחִיָּה, וְשִׁמְאָתוֹ בְּסַפֵּק,

וְאֵין פּוֹדִין בּוֹ פֶּטֶר חֲמוֹר.

1 דמו טעון כסוי כדם של חיה.

2 אין שוחטים אותו ביום טוב, אם שחטו אותו ביום טוב אין מכסים את דמו.

3 חלבו מטמא בטומאת נבלה כשל חיה, מחמת הספק.

4 אין פודים בו פטר חמור.

משנה י: דינים בהם מחמירים בכוי כאילו הוא בהמה

כִּיצַד שְׁנֵה לְבִהְמָה ?

חִלּוֹ אֶסּוֹר כְּחֵלֶב בְּהֵמָה, וְאֵין חֲזִבִין עָלָיו כְּרֵת,

וְאִינוֹ נִלְקַח בְּכֶסֶף מֵעֵשֶׂר לְאֶכּוֹל בִּירוּשָׁלַיִם,

וְחֲזִיב בְּזֵרוּעַ וּלְחִיִּים וְקִבָּה.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר, שֶׁהַמוֹצֵיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הִרְאָהּ.

1 חלבו אסור באכילה, אך אין חייבים עליו כרת (כיוון שאסור רק מספק).

2 אין קונים אותו בכסף מעשר שני לאכלו בירושלים.

3 השוחט כוי, האם צריך לתת לכהן זרוע, לחיים וקבה?

3.1 תנא קמא (ואין הלכה כמותו): חייב לתת לכהן.

3.2 ר' אליעזר: פטור מלתת, שיש ספק אם הוא בהמה. והמוציא מחברו עליו הראיה.

משנה יא: דינים בהם מחמירים בכוי כאילו אינו חיה וגם אינו בהמה

כִּיצַד אֵינוֹ שְׁנֵה לֹא לַחֲיָה וְלֹא לְבִהְמָה ?

אֶסּוֹר מִשּׁוּם כְּלָאִים עִם הַחֲיָה וְעִם הַבְּהֵמָה.

הַכּוֹתֵב חֲתוּ וּבִהְמָתוֹ לְבִנוֹ, לֹא כָּתַב לוֹ אֶת הַכּוֹי.

אִם אָמַר: "הֲרִינִי נֹזֵר שְׁנֵה חֲיָה" אוֹ "בְּהֵמָה", הֲרִי הוּא נֹזֵר.

וְשֹׁאֵר כָּל דְּרָכָיו שְׂוִים לַחִיָּה וְלַבְּהֵמָה,

וְטַעֲוֵן וְשִׁחִיטָה כְּזָה וְכָזָה,

וּמִטְמֵא מִשּׁוֹם נִבְלָה

וּמִשּׁוֹם אֶבֶר מִן הַחִי, כְּזָה וְכָזָה.

- 1 כוי אסור משום כלאיים גם עם חיה וגם עם בהמה.
- 2 המוריש את בהמותיו או את חיותיו לבנו, לא הוריש את הכוי.
- 3 אמר "הריני נזיר אם הכוי הוא חיה", או "הריני נזיר אם הכוי הוא בהמה", מתחייב בנזירות (מספק).

כותרת נוספת: דינים שבהם הכוי נחשב גם כחיה וגם כבהמה.

4 הרוצה לאכלו צריך לשחטו כדין חיה ובהמה.

5 כוי שמת ניבלתו מטמאת כדין נבלת בהמה וחיה.

6 אבר מן החי נוהג בכוי, כמו בחיה וכמו בבהמה.

פרק ג'

הנושאים העיקריים בפרק: קריאת שם "ביכורים" על הפירות, תיאור הבאת הביכורים ברוב עם לירושלים, דיני מקרא ביכורים, דיני תוספת ביכורים ועיטורי ביכורים, מה יכול הכהן לעשות עם הביכורים.

מושגים:

מעמדות: כל ישראל מצווים על הקרבת קרבן התמיד, ולכן נציגים של עם ישראל צריכים לעמוד בעזרה כאשר קרבן התמיד מוקרב. תיקנו נביאים ראשונים שיהיו כל ישראל מחולקים ל-24 מעמדות (24 אזורים שונים), ואת הלויים והכוהנים חלקו ל-24 משמרות לוויה וכהונה. על כל מעמד היה ממונה אחד מאנשי המעמד, והוא נקרא ראש המעמד. כל שבוע היה שולח מעמד אחר נציגים מתוכו שיעמדו בעזרה כנציגיו בזמן הקרבת קרבן התמיד, והם נקראים אנשי המעמד. ושאר אנשי המעמד היו מתענים כל אותו שבוע, חוץ מיום ראשון ושמיני. והיו מתכנסים בבתי כנסיות לתפילה ולקריאה בתורה.

משנה א: קריאת שם "ביכורים" על הפירות

כִּיצַד מְפָרְשִׁין הַבְּכוֹרִים ?

יֹרֵד אָדָם בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ, וְרוֹאֶה תְּאֵנָה נִשְׁבְּרָה, אֲשֶׁכּוֹל נִשְׁבְּרָה, רְמוֹן נִשְׁבְּרָה,

קוֹנְטָרוֹ בְּגָמִי, וְאוֹמֵר: " הֲרִי אֵלוֹ בְּכוֹרִים."

וְרָבִי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵף עַל פִּי כֵן חוֹזֵר וְקוֹרֵא אוֹתָם בְּכוֹרִים מֵאַחַר שֶׁיִּתְּלְשׁוּ מִן הַקֶּרֶקַע.

- 1.1 תנא קמא: אדם יכול לסמן פירות שהתחילו להבשיל, בעודם על העץ, ולקרוא להם "ביכורים".
- 2 ר' שמעון (ואין הלכה כמותו): לאחר שתלש את הפירות חייב לחזור ולקרוא להם "ביכורים".

משנה ב: תאור הבאת הביכורים ברוב עם לירושלים

כִּיצַד מְעַלִּין אֶת הַבְּכוֹרִים ?

כָּל הַעֲוֹנוֹת שֶׁבִּמְעַמְד מִתְכַּנְּסוֹת לְעִיר שֶׁל מַעֲמָד,

וְלִנְיָן בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר, וְלֹא הָיוּ נִכְנְסִין לְבָתִּים.

וְלַמְשָׁכִים הָיָה הַמַּמָּנָה אוֹמֵר: "קוֹמוּ וְנַעֲלֶה צִיּוֹן אֶל (בֵּית) ה' אֱלֹהֵינוּ."

1 עיירות המעמד של אותו שבוע, היו מתכנסים לעיר של ראש המעמד, יחד עם ביכוריהם.

2 היו לנים ברחבת העיר ולא בבתיים, כדי לא להיטמא.

3 בבוקר השכם היה ראש המעמד אומר: "קומו ונעלה ציון אל בית ה' אלוקיננו".

משנה ג: המשך תאור הבאת הביכורים ברוב עם לירושלים

הַקְּרוֹבִים מִבְּיָאִים הַמָּאֲנִים וְהַעֲנָבִים, וְהַרְחֻקִים מִבְּיָאִים גְּרוֹנוֹרוֹת וְצֻמוֹקִים.

וְהַשּׁוֹר הוֹלֵךְ לַפְּנֵיהֶם, וְקָרְנָיו מְצַפּוֹת זָהָב, וְעִטָּרָה שֶׁל זֵית בְּרֹאשׁוֹ.

הַחֲלִיל מִכָּה לַפְּנֵיהֶם, עַד שֶׁמִּגִּיעִים קְרוֹב לִירוּשָׁלַיִם.

הַגִּיעוּ קְרוֹב לִירוּשָׁלַיִם, שֶׁלְּחֹו לַפְּנֵיהֶם, וְעָטְרוּ אֶת בְּכוֹרֵיהֶם.

הַפְּחוֹת, הַסְּגָנִים וְהַגּוֹזְבֵּרִים יוֹצֵאִים לַקְּרֹאֲתָם. לְפִי כְבוֹד הַנִּכְנְסִים הָיוּ יוֹצֵאִים.

וְכָל בְּעָלֵי אֲמָנוֹת שְׁבִירוּשָׁלַיִם עוֹמְדִים לַפְּנֵיהֶם וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוֹמָם: "אֲחֵינוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם פְּלוֹנֵי, בָּאתֶם לְשִׁלּוֹם."

משנה ד: תאור הכנסת הביכורים להר הבית

הַחֲלִיל מִכָּה לַפְּנֵיהֶם עַד שֶׁמִּגִּיעִין לְהַר הַבַּיִת.

הַגִּיעוּ לְהַר הַבַּיִת, אֶפְלוּ אֲגָרִיפֵס הַמֶּלֶךְ נוֹטֵל עַל כַּתְּפוֹ וְנִכְנַס, עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְעִנְיָה.

הַגִּיעַ לְעִנְיָה וְדָבְרוּ הַלְוִיִּם בְּשִׁיר: "אֲרוֹמֵמְךָ יי כִּי דָלִיתָנִי וְלֹא שִׁמַּחְתָּ אִיבֵי לִי" (תהלים ל, ב).

1 נגינת החליל ממשיכה ללוות את מביאי הביכורים עד הגעתם להר הבית.

2 מהכניסה להר הבית, כל אחד, ואפילו אגריפס המלך, שם את סל על כתפו ונכנס.

3 כשמגיעים לעזרה עם הביכורים, הלוויים פותחים בשיר: "ארוממך ה' כי דליתני..."

משנה ה: מה עושים עם התורים ובני היונה שמעטרים את הביכורים ?

הַגּוֹזְלוֹת שֶׁעַל גְּבֵי הַסְּלִים, הָיוּ עוֹלוֹת.

וַיִּמָּה שְׁבָבִדִּים, נוֹתְנִים לַפְּהָנִים.

1 אלה שתלויים בצידו הסלים משמשים כקרבן עולה.

2 אלה שהוחזקו בידיים, ניתנים לכהנים במתנה.

משנה ו: תאור מקרא ביכורים

עוֹדָהוּ הַסֵּל עַל כַּתְּפוֹ, קוֹרֵא מִ"הַגְּדָתִי הַיּוֹם לִי אֱלֹהֶיךָ" (דברים כו, ג) עַד שֶׁגּוֹמֵר כָּל הַפָּרָשָׁה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד "אֲרָמִי אֲבָד אָבִי".

הַגִּיעַ ל"אֲרָמִי אֲבָד אָבִי", מוֹרִיד הַסֵּל מֵעַל כַּתְּפוֹ וְאוֹחֲזוֹ בְּעַפְתוֹתָיו, וְכֵהֵן מִנִּים יָדוֹ תַּחְתּוֹ וּמְנִיפוֹ,

וְקוֹרֵא מִ"אֲרָמִי אֲבָד אָבִי" עַד שֶׁהוּא גּוֹמֵר כָּל הַפָּרָשָׁה,

וּמְנִיחוֹ בְּצַד הַמִּזְבֵּחַ, וְהִשְׁתַּחֲוָה וַיֵּצֵא.

- 1 תנא קמא: בעוד הסל על כתפו, קורא הבעלים מ"הגדתי היום לה' אלקיך" עד סוף הפרשה.
- 2 ר' יהודה: מפרט את התהליך (מסביר את תנא קמא):
  - 2.1 בעוד הסל על כתפו, קורא הבעלים מ- "הגדתי היום לה'" עד "ארמי אוכד אבי".
  - 2.2 אח"כ מוריד את הסל מעל כתפו ואוחזו בשפתו, והכהן מניח ידו תחת הסל ומניף את הביכורים.
  - 2.3 לאחר ההנפה, הבעלים ממשיך את הקריאה מ"ארמי אוכד אבי" עד סוף הפרשה.
  - 2.4 הבעלים מניח את הסל בצד המזבח, ומשתחוה ויוצא מן המקדש.

משנה ז: האם הבעלים קורא בעצמו את מקרא הביכורים או מקריאים אותו ?

בְּרֵאשׁוֹנָה, כָּל מִי שִׁיּוּדַע לְקֵרוֹת, קוֹרֵא. וְכָל מִי שֶׁאִינוּ יוֹדַע לְקֵרוֹת, מְקַרֵּין אוֹתוֹ. נִמְנְעוּ מִלְּהִבִּיא, הַתְּקִינוּ שֶׁיְהִיוּ מְקַרֵּין אֶת מִי שִׁיּוּדַע וְאֶת מִי שֶׁאִינוּ יוֹדַע.

- 1 בראשונה, כל היודע לקרוא קורא בעצמו, ומי שאינו יודע לקרוא, מקריאים אותו.
- 2 כיוון שאלה שלא יודעים לקרוא נמנעו מלהביא ביכורים, התקינו שיהיו מקריאים לכולם.

משנה ח: דין הסלים שבהם היו מביאים את הביכורים

הַעֲשִׂירִים מְבִיאִים בְּכוֹרֵיהֶם בְּקִלְתוֹת שֶׁל כֶּסֶף וְשֵׁל זָהָב, וְהַעֲנִיִּים מְבִיאִין אוֹתָם בְּסִלֵי נֹצְרִים שֶׁל עֲרֵבָה קְלוֹפָה, וְהַסִּלִּים וְהַבְּכוֹרִים נִתְּנִין לְכַהֲנִים.

- 1 העשירים מביאים ביכוריהם בסלים המצופים כסף או זהב.
- 2 העניים מביאים ביכוריהם בסלי נצרים.
- 3 סלי העניים ניתנים לכהנים, וסלי העשירים לא.

משנה ט: באילו פירות מותר לעטר את הביכורים

רְבִי שִׁמְעוֹן בֶּן נָנִס אוֹמֵר: מְעַטְרִין אֶת הַבְּכוֹרִים חוּץ מִשִּׁבְעַת הַמִּינִים. רְבִי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין מְעַטְרִין אֶת הַבְּכוֹרִים אֶלָּא מִשִּׁבְעַת הַמִּינִים.

- 1 ר' שמעון בן ננס (ואין הלכה כמותו): מעטרים אפילו בפירות שאינם משבעת המינים.
- 2 ר' עקיבא: מותר לעטרם רק בפירות משבעת המינים.

משנה י: תוספת ביכורים ועיטורי ביכורים

רְבִי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׁלֵשׁ מִדוֹת בְּבִכּוֹרִים: הַבְּכוֹרִים, וְתוֹסֶפֶת הַבְּכוֹרִים, וְעֵשׂוֹר הַבְּכוֹרִים. תוֹסֶפֶת הַבְּכוֹרִים, מִין בְּמִינוֹ. וְעֵשׂוֹר הַבְּכוֹרִים, מִין בְּשֵׁאִינוּ מִינוֹ. תוֹסֶפֶת הַבְּכוֹרִים נֶאֱכֶלֶת בְּטַהֲרָה, וּפְטוּרָה מִן הַדְּמַאי. וְעֵשׂוֹר הַבְּכוֹרִים חֵיב בְּדַמַּאי.

- 1 רבי שמעון: שלושה דברים כלולים בביכורים:
  - 1.1 הביכורים עצמם.

- 1.2 תוספת הביכורים.
- 1.3 עטורי ביכורים שניתנים לנוי והידור.
- 2 תוספת ביכורים: מותר להוסיף רק ממין הביכורים.
- 3 עיטורי ביכורים: יכולים להיות גם שלא ממין הביכורים.
- 4 תוספת הביכורים:
  - 4.1 מותרים לאכילה רק לכהן טהור.
  - 4.2 הכהן פטור מלעשר דמאי (אם הביכורים מעם הארץ).
  - 5 עיטורי ביכורים חייבים במעשרות אם הביכורים הם פירות דמאי.

משנה יא: לתוספת הביכורים יש דין של ביכורים רק אם הם מפירות שגדלו בארץ ישראל

**אימתי אָמרו תּוֹסֵפֶת הַבִּיכּוּרִים כְּבִיכּוּרִים ?
בְּזֶמַן שֶׁהָיָא בָּאָה מִן הָאָרֶץ.
וְאִם אֵינָהּ בָּאָה מִן הָאָרֶץ, אֵינָהּ כְּבִיכּוּרִים.**

משנה יב: מה יכול הכהן לעשות עם הביכורים ואיזה כהן מקבל ביכורים ?

**לְמָה אָמרו: הַבִּיכּוּרִים כְּנִכְסֵי לֵהֵן ?
שֶׁהוּא קוֹנֵה מֵהֶם עֲבָדִים וְקַרְקָעוֹת וּבִהְמָה טְמֵאָה,
וּבְעַל חוּב נוֹטְלֵן בְּחוּבוֹ,
וְהָאִשָּׁה בְּכַתְּבָתָהּ,
כְּסֵפֶר תּוֹרָה.
וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין נוֹתְנִין אוֹתָם אֶלָּא לְחֵבֶר בְּטוֹבָה.
וְחַכְמִים אוֹמְרִים: נוֹתְנִין אוֹתָם לְאַנְשֵׁי מִשְׁמֶר,
וְהֵם מְחַלְקִין בִּינֵיהֶם, כְּקִדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ.**

1 תנא קמא:

- 1.1 יכול הכהן למכור אותם ולקנות בכסף מה שירצה, אפילו עבדים קרקעות ובהמה טמאה.
  - 1.2 יכול בעל חוב לגבות את חובו מן הביכורים.
  - 1.3 כהן שגירש את אשתו, האשה יכולה לגבות את כתובתה מהביכורים.
  - 1.4 גם ספר תורה דינו כביכורים שבעל חוב נוטלו בחובו ואשה בכתובתה.
- 2 רבי יהודה:
- 2.1 את הביכורים צריך לתת רק לכהן חבר.
  - 2.2 הכהן החבר יכול להחזיר טובה לבעלים שנתנו לו את הביכורים.
- 3 חכמים:
- 3.1 נותנים את הביכורים לאנשי המשמר שעובדים באותו שבוע.
  - 3.2 הם מחלקים את הביכורים ביניהם כשאר קדשי המזבח.

=====
פרק ד'

הנושאים העיקריים בפרק: דיני אנדרוגינוס.**מושגים:****אנדרוגינוס: שיש לו גם סימני זכר וגם סימני נקבה.****משנה א: הקדמה להלכות אנדרוגינוס****אֲנֶרֶוּגִינוֹס,****יֵשׁ בּוֹ דְרָכִים שְׁוֵה לְאִנְשִׁים,****וְיֵשׁ בּוֹ דְרָכִים שְׁוֵה לְנָשִׁים,****וְיֵשׁ בּוֹ דְרָכִים שְׁוֵה לְאִנְשִׁים וְלְנָשִׁים,****וְיֵשׁ בּוֹ דְרָכִים אֵינוֹ שְׁוֵה לְאִנְשִׁים וְנָשִׁים.**

1 יש הלכות שדינו כזכר.

2 יש הלכות שדינו כנקבה.

3 יש הלכות שדינו גם כזכר וגם כנקבה.

4 יש הלכות שבהם שונה דינו הן משל זכר והן משל נקבה.

משנה ב: דינים שאנדרוגינוס נוהג כזכרים**כִּיצַד שְׁוֵה לְאִנְשִׁים ?****מִטְמֵא בְּלֶבֶן כְּאִנְשִׁים,****וּמִתְעַטֵּף כְּאִנְשִׁים,****וְנוֹשֵׂא אֶבֶל לֹא נֹשֵׂא, כְּאִנְשִׁים,****וְאִמּוֹ יוֹשֶׁבֶת עַלְיוֹ בְּדָם טָהַר, כְּאִנְשִׁים,****וְאֵינוֹ מְתַיַּחַד עִם הַנָּשִׁים, כְּאִנְשִׁים,****וְאֵינוֹ נוֹזֵן עִם הַבָּנוֹת, כְּאִנְשִׁים,****וְעוֹבֵר עַל "בַּל תִּקְיֵף" ו"בַּל תִּשְׁחִית"****ו"בַּל תִּטְמֵא לְמֵתִים", כְּאִנְשִׁים,****וְחַיֵּב בְּכָל הַמִּצְוֹת הָאֲמֹרוֹת בְּתוֹרָה, כְּאִנְשִׁים.**

1 אנדרוגינוס שזב ממנו נוזל לבן, נעשה זב כמו אנשים (זכרים).

2 אסור בלבישת שמלת אשה כאנשים.

3 נושא אשה ולא נישא לאיש כאנשים.

4 ימי טהרה של אמו לאחר הלידה הם 40 יום כאנשים.

5 אסור לו להתייחד עם נשים.

6 לגבי ירושה, כאשר הנכסים מועטים, אינו זכאי לקבל מהמזונות כמו הבנות.

7 עובר על "לא תקיפו פאת ראשכם", ועל "לא תשחית פאת זקנך".

8 אם האנדרוגינוס הוא כהן, אסור לו להיטמא למתים.

9 חייב בכל המצוות שחייבים בהם האנשים.

משנה ג: דינים שאנדרוגינוס נוהג כנקבות**כיצד שְׁוֶה לְנָשִׁים ?****מְטַמָּא בְּאֲדָם, כְּנָשִׁים,****וְאִינוּ מְחִיחַד עִם הָאֲנָשִׁים, כְּנָשִׁים.****וְאִינוּ זוֹקֵק לְיָבוּם, כְּנָשִׁים,****וְאִינוּ חוֹלֵק עִם הַבָּנִים, כְּנָשִׁים,****וְאִין אוֹכֵל בְּקֶדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ, כְּנָשִׁים,****וְאָמוּ יוֹשֶׁבֶת עָלָיו בְּדָם טָמֵא, כְּנָשִׁים,****וּפְסוּל מִן הַעֲדוּת, כְּנָשִׁים,****וְאִם נִבְעַל בְּעַבְרָה, וּפְסוּל מִן הַתְּרוּמָה, כְּנָשִׁים.**

1 אם ראה דם, הוא נטמא כנידה או זבה כנשים.

2 אסור לו להתייחד עם גבר.

3 אם מת אחיו בלא בנים והוא האח היחיד האשה יכולה להתחתן בלי יבום ובלי חליצה.

4 לגבי ירושה, כאשר נכסי הירושה מרובים, אינו נוטל חלק בירושה יחד עם הבנים.

5 אם האנדרוגינוס הוא כהן, אינו אוכל מבשר קודשי קודשים, כשאר זכרי כהונה.

6 דם הלידה של אמו טמא שבועיים כמו של יולדת נקבה.

7 פסול לעדות כנשים.

8 אם נבעל ע"י אחד מקרוביו או אחד מפסולי כהונה, הוא ניפסל מלאכול בתרומה.

משנה ד: דינים שמשותפים לזכרים ונקבות ואנדרוגינוס נוהג אותם**כיצד שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים וְנָשִׁים ?****חִיבִים עַל מִפְתּוֹ וְקַלְתּוֹ, כְּאֲנָשִׁים וְנָשִׁים,****וְהַהוֹרְגוּ שׁוֹגֵג, גּוֹלָה. וּמִזִּיד, נֶהְרַג, כְּאֲנָשִׁים וְנָשִׁים,****וְאָמוּ מְבִיאָה עָלָיו קֶרְבֵּן, כְּאֲנָשִׁים וְנָשִׁים,****וְאוֹכֵל בְּקֶדְשֵׁי הַגְּבוּל, כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים,****וְנוֹחַל לְכָל הַנְּחֻלוֹת, כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים.**

1 המכהו והמקללו, חייב.

2 ההורגו בשוגג גולה לעיר מקלט, וההורגו במזיד נהרג.

3 אמו מביאה אחרי לידתו קורבן, במלאת ימי טהרה (רק לאחר 80 יום, כנקבה מספק).

4 אם הוא כהן אוכל בתרומה, תרומת מעשר וחלה.

5 אם אין יורש אלא הוא, יורש הכל (ואין אומרים שאינו בר ירושה).

משנה ה: דינים שאנדרוגינוס אינו נוהג בהם לא כזכר ולא כנקבה**כיצד אִינוּ שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים וְנָשִׁים ?****אִין שׁוֹרְפִין תְּרוּמָה עַל טָמְאָת וְיִבְתּוֹ,****וְאִין חִיבִין עָלָיו עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ, לֹא כְּאֲנָשִׁים וְנָשִׁים,**

וְאִין נִמְכַר בְּעֶבֶד עֲבָדִי, לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כְּנָשִׁים,

וְאִינוּ נִנְעָרִים לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כְּנָשִׁים,

וְאִם אָמַר: "הֲרִינִי נֹזֵר שְׁזָה לֹא אִישׁ וְלֹא אִשָּׁה", נֹזֵר,

רַבִּי יוֹסֵי אֹמֵר:

אֲנִדְרוּגִינוֹס בְּרִיָּה בְּפָנָי עֲצָמָה הוּא, וְלֹא יִכְלוּ חֻכְמִים לְהַכְרִיעַ עָלָיו אִם הוּא אִישׁ אוֹ אִשָּׁה.

אֲבָל טוּמְטוּם אִינוֹ כֵּן, פְּעָמִים נִשְׁהוּא אִישׁ, פְּעָמִים נִשְׁהוּא אִשָּׁה.

1 אם ראה זיבת לובן או ראה זיבת דם, ונגע בתרומה, אין שורפים את התרומה.

2 אם ראה זיבת לובן או זיבת דם ונכנס למקדש, אינו חייב על ביאת מקדש בטומאה.

3 אינו נמכר כעבד בגנבתו (כי אולי הוא אשה), ולא כשפחה (כי אולי הוא זכר).

4 אין תורת ערכים נוהגת לגביו (כי אינו זכר ודאי או נקבה ודאי).

כותרת נוספת: דינים נוספים לאנדרוגינוס

1 אם אמר אדם: "הריני נזיר אם הוא (האנדרוגינוס) לא איש ולא אשה, מחויב בנזירות.

2 רבי יוסי: הבדל בין אנדרוגינוס לטומטום:

2.1 אנדרוגינוס הוא בריה מיוחדת שלא יכלו חכמים להכריע אם הוא זכר או נקבה.

2.2 טומטום הוא זכר ודאי או נקבה ודאית, אלא שיש קושי לזהות את מינו.